

людського фактору, який передбачає спілкування, толерантність, довіра, підтримка, допомога людям повірити в себе. Однак для цього насамперед необхідно розуміти, що їх мотивує, надихає, хвилює й стимулює. Слід пам'ятати про те, що цінності, переконання й поведження конкретного лідера викликають у різних людей залежно від їхнього характеру зовсім різну реакцію. Отже, як ми бачимо з вище викладеного на розвиток лідерства впливає сукупність усіх складових системи, тобто дотримання принципів, методів, законів лідерства, також здійснює свій вплив освіта, прагнення до виявлення та розкриття сутнісних сил та можливостей, наполегливості та самоорганізація.

Використані джерела:

1. Борисюк О.М. Використання основних підходів до вивчення психології лідерства в сучасному управлінні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. №1. 2012. С. 12- 33.
2. Маквелл Дж. 21 безперечний закон лідерства. Щоб вести за собою. Харків : Друге вид-ня. 2019. 319 с.
3. Сторожев Р.І. Система принципів розвитку лідерства в публічному управлінні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Випуск 4 (47). 2020. С.78-87.

Загородна Мар'яна
Західноукраїнський національний університет
(науковий керівник: к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі ЗУНУ Оприсок М.Д.)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Нові реалії, яка настала для України після 2014 року навчили жити та вести бізнес в постійних кризових умовах. Проте війна вимагає кардинальної зміни пріоритетів та стратегій. Без цього у українського бізнесу немає жодних шансів бути ефективним. Війна – це дестабілізація всіх процесів, які вибудовувалися у зовсім іншому контексті, під зовсім іншими умовами.

Наразі важко порахувати, яких втрат зазнала українська економіка. Війна триває, ворог продовжує знищувати підприємства, інфраструктуру та блокувати порти. У той час як підприємці все ще намагалися впоратися із відновленням соціально-економічних наслідків після пандемії Covid-19, 24 лютого 2022 року все кардинально змінилось. Потрясіння зазнали не тільки в

Україні, але й вплив відчули багато країн навіть за межами континенту, де не ведеться війна.

Особливо відчутний негативний вплив на сільськогосподарське виробництво, на ринки сільськогосподарської продукції, на транспорт та на продовольчу безпеку. Війна в Україні загострила існуючу напругу на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Та все це має багато розгалужень й наслідків, вплив яких просочується до багатьох сільськогосподарських компаній як в Україні, так і у Європі та інших країнах світу. Й з кожним новим днем війни стає все очевидніше, що наслідки для сільськогосподарського сектора є глибокими.

Впродовж останніх років український аграрний бізнес підвищував врожайність, що дозволяло збільшувати експортну виручку від продажу аграрної продукції за кордон. Починаючи з кінця 2021 року ціни на такі товари, як зерно та рослинні олії, досягли рекордних значень, перевищивши навіть рівні світової кризи цін на продовольство більше десяти років тому. Тепер через повномасштабне вторгнення ціни на ринку значно зросли. Так тільки за перший місяць війни вітчизняний бізнес втратив більше аніж за два роки пандемії. Проте підрахувати розміри завданої шкоди та визначити довгострокові наслідки для аграрного сектору важко, адже бойові дії й досі продовжуються.

Сільськогосподарська галузь є першою галуззю за експортною виручкою країни, а в першу чергу це зернові та олійні культури, що й складають основну частину аграрного експорту. Так у 2021 році із всієї експортної продукції у 68 млрд дол, сільськогосподарська продукція і харчові продукти склали 27,7 млрд дол. Серед яких продукти рослинного походження в тому числі зернові принесли 15,5 млрд дол. й жири та олії тваринного або рослинного походження 7 млрд дол. Цьогоріч за перші чотири місяці експортувалось аграрної продукції на 7,420 млрд дол, що перевищує минулорічні показники на 3%. Однак вартість такої продукції у січні-лютому становила 5,676 млн. дол, а у березні-квітні впала до 1,744 млн. дол. [1]

Саме цьогоріч аграрні підприємства опинились чи не в найгірших умовах праці на час посівної кампанії. Багато підприємств, що опинилися в районах активних бойових дій були змушені припинити свою роботу або, в кращому випадку, переїхали в більш безпечніші регіони країни. Хоча й навіть ті підприємства, що досить далеко знаходяться від бойових дій, потерпають через проблеми з логістикою.

Посівна кампанія 2022 року була надзвичайно важкою. Однак враховуючи усі складнощі при роботі, аграрії прикладали усі можливі зусилля, щоб зробити все швидко й засіяти якомога більші площі, де це дозволяла

ситуація. Щоб вижити в таких умовах українські аграрії вжили низку антикризових заходів. Таким чином відбулись зміни в структурі посівів: зменшення посівів кукурудзи, переорієнтація на дешевші культури – яра пшениця та ячмінь, олійні культури. Перенесення сільськогосподарської техніки та обладнання на інші склади й потужності. А також відпрацьовувались усі можливі альтернативні маршрути, ринки збуту та водночас замінювались імпорتنі матеріали й переглядались технологічні процеси задля оптимізації витрат.

Зазначимо, що складна посівна кампанія вже не є єдиною проблемою для українських аграріїв.[2]

Таким чином, наразі на час війни в Україні виділено три пріоритети розвитку аграрної сфери над якими активно працює Україна із своїми партнерами: розвиток експортної логістики, зберігання урожаю, кредитування та доступ до фінансування для агробізнесу, розвиток біоенергетики, переробки, садівництва, тваринництва і т.д. [3]

Розглянемо основні напрями забезпечення стійкості та адаптивності аграрного сектору в умовах воєнного стану. По-перше, відновлення технічних можливостей експорту сільськогосподарської продукції. Так, враховуючи скасування певними країнами експортних квот на українську продукцію важливо створювати ділові контакти із іноземними партнерами для забезпечення довгострокових співпраць та пошуку нових шляхів постачання вітчизняної продукції на європейські та світові ринки й її закріплення на них. По-друге, створення замкнених ланцюгів шляхом формувань власних матеріально-технічних ресурсів для виробництва, власної ринкової інфраструктури виробництва, заготівлі, зберігання та збуту продукції в межах громади, що дозволить забезпечити стійкість продовольчої системи. По- третє, максимальна підтримка аграріїв шляхом залучення прямих й непрямих фінансових заходів, що дозволить зберегти найманих працівників, не допустити банкрутства суб'єкта підприємницької діяльності. По-четверте, забезпечення збору урожаю за допомогою формувань резервів паливо-мастильних матеріалів, а також формування структури посівних площ культур відповідно під потреби внутрішнього ринку з метою їх задоволення. Та водночас для переорієнтації структури експорту сільськогосподарської продукції на високорентабельну та менш тоннажну продукцію. [4]

Російська агресія створила низку проблеми для аграрного бізнесу України цього року: блокада експорту сільськогосподарської продукції через закриті порти; дефіцит пального та його ціна; погіршення рівня забезпеченості аграрних підприємств матеріально-технічними засобами; фінансовий стан підприємств; логістичні проблеми; масове руйнування сільськогосподарської

інфраструктури виробництва на окупованих територіях та в регіонах активних боїв; замінування сільськогосподарських земель; масові обстріли та руйнування об'єктів інфраструктури, неможливість проведення робіт у в районах активних бойових дій, часткова тимчасова окупація регіонів та ін. Проте незважаючи на усі ці проблеми український аграрний бізнес продовжує розвиватись та адаптовується до існуючих реалій та таким чином відкриває для себе нові перспективи для розвитку.

Використані джерела:

1. Каракуц А., Гордійчук Д., Щедрін. Ю. Аграрний бізнес, металурги, ІТ, хімія та інші: як справи в гігантів української економіки. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/6/687837/#1> .

2. Аграрний бізнес під час війни: труднощі та перспективи. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/agrarnyj-biznes-pid-chas-vijny-trudnoshhi-ta-perspektyvu/#4>. (дата звернення 29.09.2022р.)

3. Бізнес зустрівся з Нацрадою з відновлення України від наслідків війни. URL: <https://eba.com.ua/biznes-zustrivsyaz-natsradoyuz-vidnovlennya-ukrayiny-vid-naslidkiv-vijny/>;

4. Особливості функціонування аграрного сектора економіки України в умовах війни. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/osoblyvosti-funktsionuvannya-ahrarnoho-sektora-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh>(дата звернення 05.10.2022р.)

Захарчук Ангеліна

Західноукраїнський національний університет
(науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри
підприємництва і торгівлі ЗУНУ Волошин Р.В.)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТОВАРОЗНАВСТВА В БІЗНЕСІ

Товарознавство є однією з наук, що найбільшою мірою соціально затребувана саме на сучасному етапі створення бізнесу. Для акцентування позицій наукового товарознавства є необхідність розглянути основні напрямки його застосування.. Однією з важливих складових товарознавства є розробка заходів щодо забезпечення якості товарів (нових та традиційного асортименту):

– пошук та дослідження нових сировинних компонентів, встановлення шляхів їх застосування в харчових системах;